

Szakmai portfólió

Takács Nándor

Tartalom

<i>Kolónia</i> (versek 2006–2014)	3
Villányi László fülszövege a <i>Kolónia</i> című kötethez (Napkút Kiadó, 2014)	3
A kötetéről született recenziók	3
Részletek a <i>Kolónia</i> című kötetből	4
<i>Rádiócsend</i> (versek 2015–2023)	6
Marno János fülszövege a <i>Rádiócsend</i> című kötethez (Napkút Kiadó, 2024)	6
Részletek a <i>Rádiócsend</i> című kötetből	6
<i>Bakonyicum</i> : szövegmutatvány a tervezett kötetből	10

Kolónia (versek 2006–2014)

Villányi László fülszövege a *Kolónia* című kötethez (Napkút Kiadó, 2014)

Saját hang, saját világ. Kell-e biztatóbb kezdet? Hiszen Takács Nándor már az első kötetében eredeti költészetet teremt. Bizonyosságul íme az *Idő* című verse:

A kutyák ugatása riaszt fel,
szánakozva nézik a kerítésbe szorult vadat.
Nehezen mozdulok, valaki a vállamra ült,
az ujjaim görbék, lábaim súlyosak.
Lombok törnek be az ajtón, a könyveim helyén kövek,
káromkodnék, de szavak helyett a számat recsegés hagyja el.
Hiába is kiáltanék.
Ennyi idő után kinevetnének a hegyek.

Mit rejt a könyv címe: Kolónia? Metafora vagy valóság? Miféle emberek hozták létre? Miként léteznek? Milyen titkokat őriznek? Vannak-e történeteik? Mire emlékeznek? Mitől félnek? Kire irányul várakozásuk? Miről álmodnak? Miből ered idegenségük? Hogyan élhet közöttük, aki távolból is szemléli őket? Sorolhatnánk a kérdéseket, melyekről e sajátos zeneiségű, meditatív versek beszélnek, mindenféle költőieskedéstől mentesen, kivételes leleménnyel illesztve egymáshoz a meghökkentő képeket, egyre összetettebbé építve a termékeny tétovaságot, a különleges atmoszférát. Vajon merre visz az út Kolóniában/Kolóniából? Az olvasón múlik, van-e kellő érzékenysége és fantáziája, hogy felfedezze ezt a rendhagyó, ugyanakkor ismerős világot.

A kötetéről született recenziók

A megjelenést követően négy kritika és egy ismertető¹ jelent meg a kötetéről. Az alábbiakban az ezekből kiemelt részletekkel érzékeltetem a könyv szakmai fogadtatását:

„Ritka az olyan költészet, amely annyira dísztelenül és részvétlenül szólna egy közösség életéről, benne önmagáról, mint ahogy azt Takács Nándor teszi első, *Kolónia* című kötetében. Egy emberi közösség – még ha nem is szolgál rá – mégiscsak megérdemel némi megértést, részvétet és az ábrázolás által valamit az együttérzésből; de a *Kolónia* világát inkább érezzük élővilágnak, alakok természetes terepének, mintsem egy emberi közösség helyének: ez a kötet egy elátkozott peremvidék „élővilágáról” szól ritkán hallható nyelven. [...] Takács Nándor versei nem megalkotottságukkal, széles spektrumú poétikai eszköztárukkal hívják fel figyelmünk, hanem a pusztá közlés egyszerű hangszínével. Az állítás-kimondás súlyosságával. Rímnek, kérdésnek nyoma sincs. De nyelve egyszerűségével erőteljes hatást képes kifejteni.” (MIZSUR 2015: 22)²

¹ Könyvkultúra Magazin: <https://www.kello.hu/magazine/konyvujdonsagok/tudomany/3000236993-takacs-nandor-1983-kolonia>

² MIZSUR Dániel 2015. „Énekek” egy peremvidékről. In: *Új Forrás*, 2, 22–25.
http://epa.oszk.hu/00000/00016/00199/pdf/EPA00016_uj_forras_2015_02_022-025.pdf

„A szövegek szikárok, nem járatnak felesleges köröket, az olvasónak hozzájuk kell vetköznie. Póreségre íródtak, és társaságukat is csak a mezítelenségben lelhetik fel. Ez a levtközöttség egyre több láthatóságot követel. Ahogy fogy a levegő, úgy szembesülünk a hangképzés, a nyelv, a beszéd s ezáltal a befogadás defektusával is. Az olvasás közben ránk törő légszomj paradox módon az élet felé tör, hiszen ilyenkor a levegőkényszer jóval nagyobb az átlagosnál. Ha benn akarunk maradni, el kell fogadnunk a játékteret. Préselt verslapok. A fojtott világ beszédképtelenségével együtt járó közölni vágyás kiszorít mindent a várakozáson, a készenléten kívül. [...] Takács Nándor csendben hagyja az olvasót. A csend nemcsak a kivárás időszaka, hanem a kiválása is. Az elsőség és a befejezettség egyidejű lehetősége. A beszélő visszavonul, érzi a csend súlyát, a felelősség magányát. Átruház. Keresi az emlékeiben a megszólíthatót, de valahogy mindenki idegen, azonosíthatatlan. Akárcsak az út, akárcsak az idő. A versek időélménye az örökkévalóságot kísérti.”
(PINTÉR 2015: 66)³

Részletek a *Kolónia* című kötetből

Nevezéktan

Sorban állnak, hogy megnevezzem őket.
Sorban állnak a völgyekben és a tetőkön,
minél messzebb megyek, annál többen,
minél közelebb maradok, annál erőszakosabban.
A látás mellett jó szaglásra is szükségem van,
hogy az árnyban, ahol minden rejtve van,
rámutassak és megnevezzem őket,
hosszabb-rövidebb munkával,
nem lelkesedésből, hanem kötelességtudatból,
megnevezzem azt is, ami nincs.

Táborkert

Nem pont az előttem haladó sarkában,
hanem kicsit srégen és odébb,
hogy a terület jól átfésülhető legyen.
Mit érne, ha ugyanazon métereket néznénk mind a ketten?
Beszélni sem kell, legfeljebb annyit,
hogy a lehetséges irányok közül melyiket válasszuk,
ha meg akarjuk járni a tetőt,
vagy, hogy mely oldalakban jár a vad,
és az apadó vizekből, ha az ember szerencsés, foghat-e halat.
Estére a laza íveket hazafelé irányítani, és az árkokba benézni,

³ PINTÉR Viktória 2015. Kivetközni a világból. In: *Műhely*, 3, 66–67.
http://epa.uz.ua/02900/02978/00052/pdf/EPA02978_muhely_2015_03_61-72.pdf#page=8

nem hunyorogva, mint aki keres,
csak báméskodva, mint aki remél valamit.

Itt és ott

Hosszú ideig az erdőben nem járt senki sem.
Az ösvények bizonyára járhatatlanok.
Szemetünket kimosta az eső,
halottaink az utcán fekszenek.
Hangos robajjal dőlnek ki a fák,
rönkjeik felvágva a faluba gurulnak.
Valaki dolgozik odafent,
valaki talán megharagudott.
Teherautóikba szállva
öregjeink bosszút kiáltanak,
és mi vértelen arccal,
fehér tenyerünkkel integetünk nekik.

Éjszaka

A falu lakói napokkal ezelőtt mély álomba zuhantak.
A fűrészek nem álltak meg,
és a teherautók motorja sem hallgat.
A küszöbököt ellepik a halálhírek és az üdvözlőlapok.
A leveleket vadak tipegése kavarja fel.
Az udvarokba lépve lecsendesítik a kutyákat,
és megcsodálják a kertek különös virágú, délszaki növényeit.

A hegyvidéknek ezen a részén

A teher súlya messze az elviselhető fölött van.
A gép megremeg, és a földre alkatrészek hullanak.
Az égbolt percenként változik, megtéveszti azt,
aki jóslásokba bocsátkozik.
A nap járása szerint
nagyobb igyekezet volna szükséges,
a férfiak mégis mozdulatlanok.
A gép teste meleget liheg,
a fák tövében árnyék kínálkozik.
Ha nem szólalnak meg, talán megáll az idő,
és a hegyvidéknek ezen a részén
többé nem keresné őket senki sem.

Rádiócsend (versek 2015–2023)

Marno János fülszövege a *Rádiócsend* című kötethez (Napkút Kiadó, 2024)

Hirtelen megvénült versíró alak lévén, el kell árulnom, hogy rossz viszonyba kerültem a költészettel. Kiábrándultam belőle. Kiábrándultam persze már serdülőkorom hajnalán is, majd húszévesen fejet hajtottam egy-két kortárs költő előtt, Tandorit mondjam, és Petrit, Balaskót, Erdélyt egyelőre hiába mondom, senki sem ismeri őket, azután – talán hiúságból – beadtam a derekam, és most bánom a bűnömet. És olvasom a nálam jóval fiatalabbakat, nézem, ki mindenki adja be utánam a derekát még, és miért teszi, és időnként megakad a szemem egy-egy versen, egy-egy néven, ha több vers is felsorakozik alatta, szorítva, nyomva, egyik darab a másikat. Így jártam sok évvel ezelőtt Takács Nándorral, akinek a – főleg rövidebb – darabjai szinte azonnal a szemembe szöktek, tapinthatam őket a szememmel, éreztem az anyagukat, édességüket, vagy keményebb, lágyabb állagukat (az állag szó Tandori ültetvény bennem), és még valami egészen különös jelleget: hogy a fogalmiság és a metafora gyakorta megy öltre egymással ebben a költészetben. Pedig ha valami idegen ettől a Lírától, az a bajkeverés. Bajok, fájdalmak, bánatok s egyéb érzületek természetesen bőven szóhoz jutnak benne, ám – és ez a szerző égi szerencséje itt a földön – olyan vidéken, olyan tájban mozognak, lélegeznek, formázzák magukat, egymást itt a sorok, a sor-áthajlítások, hogy az olvasó, ez esetben én, győzőm szippantgatni a bakonyi levegőt. Takács magánügye ugyan, a versolvasónak viszont annál üdítőbb élmény részesülni e verseken keresztül a vidék „rádiócsendjéből”, Pannonhalma, az apátság közelségéből, amely valamit még az őskeresztény időszakból is megőrzött, és ami egész biztosan segítette, segíti (maga)tartásában a költőt. Tudom, hogy régóta többen írunk, mint amennyien olvasnak, olvasunk, és ez financiálisan több mint probléma. Ám ha azt veszem, hogy a versírás, ha úgy esik, voltaképpen kinek-kinek az imabeszéd-gyakorlata, függetlenül attól, hogy vallásos-e vagy sem, egész biztosan közelebb visz bennünket a Transzcendens Fülhöz, mintha csak prózáilag diskurálnánk egymással. Takács „rádiócsendje” az Ő frekvenciáját kapizsgálja.

Részletek a *Rádiócsend* című kötetből

Küldetés

Délelőtt szerszámokat cipelek a kertbe.
Ha már minden a helyén, a düledező kerítés
tövében a bokrok alá bújok, megtudni,
hol szökhethnek ki az állatok. Ha a nap
elfelejt az udvarra besütni, arra kényszerülök,
hogy a házban kössem le magam, de ha mégis
jó idő lesz, a kerítésre könyökölve bámulom
a hegyeket, s ha a szomszéd is mutatkozik,
felajánlok tizenkét kerítésoszlopot, meghagyva,
hogy dróthálóról neki kell gondoskodnia.
Ha nem találkozunk, kijövök másnap, s azután is,
ha kell, hónapokon át, míg a kerítésre felkúszó
növények el nem végzik a munkát helyettünk.

Átkelés

Törtető gazok zavaros árkaiban,
nevenincs erdők tiltott sikátorain
a menedékre térő, ha magát átverekszi,
szemcsék és közök mozaikja tartóztatja fel,
változó áramlatokkal a nem szűnő zúgások között,
s bár az igyekezet cipeli tovább,
mit a sűrűből magával hozott,
minden elpusztul egy pillanat alatt
a sodrások keltette mezőben,
csak a túloldali fák képe marad
az esélyt latolgató szemekben.

A darvak vonulása

Sohasem győznek. Talán ez a titok.
Lent, a völgyben autóban ülök,
esélytelen küzdelmekben gyöngítem magam,
míg odafent, amikor a hegyeket elfedi a köd,
a ríkoltozó madarak tudják, mi következik,
és engedelmesen hasalnak a fagyos szél
csapongó hullámaira.

Rádiócsend

Szél süvít a kápolna ablakaiban.
A mécses lángja megremeg falba vájt
üregében. A szentély áttetsző
üvege mögött a pap csendben öltözik.
Belép egy nagyszemű fiú.
Az ikon előtt földig hajol,
elfoglalja helyét a széksorok között.
Az ablakokat támadja a szél.
Újra kinyílik az ajtó, a szobafenyő levele
rezdül a sarokban, de senki sem érkezik.
A pap hallgatagon könyvébe merül.
Háta mögött beszűrődik a fény,
kelet felől oszlanak a ciklon fellegei.

A távolodók nyomában

Kezünk nyoma a vidéken
mindent elárul. A történetet
átírhatjuk, de a táj nem kiigazít.
A táj és a köd. És az örvénylő
ködben a házak körvonalai.

1

Az utolsó jármű is elhagyja a völgyet.
A távolodó lámpák piros felhőjében
árnyékok kelnek át az úton. Vigyázva,
nehogy zajt keltsenek, beljebb húzódnak
a fák közé. A rádiótorony antennája felizzik.
Hangok nélkül telik el az éjszaka.

2

Hogy kik voltak ők, és mi kik vagyunk,
sohasem volt világosabb. Reményvesztett törzs
az ősi dombok gyűrűjében, a kiszáradt legelők fölött.
Nem tud rólunk más, csak a téli álmot alvó állatok.
Kételtűek a patak medrében, lélegzet nélkül
a jéghideg iszapban. Nádszálakkal fúrunk utánuk.
Deres faágak csillognak a parton. A dombok mögül
ránk talál az éjszaka. Fülelünk a néma csöndben,
a hold kitáruló otthonában.

3

A régész sírhalmokra lelt a hegytetőn.
Messzi népek tárgyait találta közöttük.
Naplójába rajzolta a motívumokat,
házat épített magának azon a helyen.
A szerpentintől ma már csak a bükkös látható.
A fiatalok házasságot kötnek a tónál,
a völgy bejáratában.
Fogadalmaik titokban maradnak.
Nem hagyják el soha a vidéket.
A sírokon gyér növényzet fakad.
Senki sem háborgatja őket.
A térképek hajtásvonalából
lassan kikopnak felirataik.

4

Minden nyiladékot ismert a hegyen.
Az erdőkerülők jó barátai lettek.
Az irtások árvák nélküle,
lépteinek ropogását idézik a kavicsos utak.
A sziklapárányok alatt, ahol gyakran megpihent,
elképzelem tekintetét. Merre rója útjait,
aki folyvást haza vágyott? Hol szoktatja gyökereit
a szikár talajhoz? Egyszínű, fényes ég alatt
szél rázza a sovány ágakat. Delet harangoznak.
A konyhában ül, vár valakit.

5

Utolsó kitörése óta nem hültek ki a vulkán kövei.
A hamuban madarak fészkelnek.
Köröznek az omladozó partoldal fölött,
az arra járók lábainál megfürdenek a porban.
Ércek csillogó erei szivárognak a kövekből.
A földút lüktet a dombtető felé.
A tanya lakói napestig palántáik fölé görnyednek,
ábrándozva nézik a vulkán kürtőjében lenyugvó napot.

6

Egyhelyben áll a folyó a híd alatt.
Mozdulatlan állatok nézik a vizet.
A kölykök kagylót gyűjtenek a parton.
A köd felissza nevetésüket.
Cspadában rekedt ivadék kémleli az eget
egy pocsolyából. Az arra járók nem lassítanak,
ballagnak a hulló levelek ritmusát követve.
Az ártér tornácain vödrökbe csöpög az eső.
A kirándulók hazafelé tartanak.
Városaik kővé meredve, álmosan várják érkezésüket.

7

A déli lejtőn a boróka szívós remetéi állják az időt.
A napfény áttetsző függönyöket bocsát a vidékre.
Egy kőgörgeteg megindul, kavicsai szétgurulnak nyomtalan.
Odalentről integet valaki, mintha üdvözlést viszonzna.
A távolsági busz szaggatott zúgással elhagyja a völgyet.
Körben a hegyek állhatatos figyelme,
akár az otthon, nem vár hálálkodást.

Bakonyicum: szövegmutatvány a tervezett kötetből

A táj és az emlékezés

Tönkölös, Bakonyújvár

Árvacsalán ábrándozik, szélfü integet.
Megrettenve áll a kányazsombor, a fogasír
alkudozik, míg az iszalag nyakon ragadja
az időt, és nem ereszti tovább.

A hegy ösvényein képzelem el őket,
fiatalon, rövidnadrágosan. Megfordulnak
és nevetnek, nem rontja el kedvüket
a meredek kaptató. Szemük beissza a tájat,
a kavicsal szórt szerpentinet, a sziklákat,
a völgyek árnyékba boruló, hallgatag mélységeit.
Olykor megpihennek egy kidőlt fa törzsén,
és a lombok felett az eget kémlelik.

*

A hollók hívogató hangja átjárja az erdőt.
Nem tudják, mit feleljenek. Szótlanul
figyelik a könnyű lebegést, ereszkedőben
a lassú szárnycsapásokat.
A madarak a várhegy irányába tartanak,
letelepednek a romok napsütötte kövein.
Sötétkék csillogás fut végig tollaikon.

*

Egy dörrenéstől megremeg az égbolt,
a kőhalmokról törmelék pereg.
A hollók szárnyra kelnek ismét.
Mintha suttogás éledne a fák közt,
az eső lassan szemerkélni kezd.

A víz útját követve indulnak haza.
A nyomok megcsúsznak és eltűnnek
a sárban. Utánuk erdek a párafüggönyök
között, a fák sűrű leheletében. Elképzelem,
a hollók hogyan látják a vidéket, és csendben
figyelek, hadd emlékezzen helyettem a táj.

Talpalók a talponállónál

„Jólesett a korty
szentséges vérétől
majd életre kélünk!”
(*waschludti* köszöntő)

Ki merne itt dicsértesséket köszönni,
és vajon kinek? A két tétova gyalogos
forgalommal szemben tér a keskeny
utcácskába, a falhoz simulva kerülnek el
az ütközést a busszal. Ferdén áll a kereszt
s az emlékmű a parkban, vagy a kirándulók
dőlésszöge görbült a hosszú gyaloglásban?
Ha nem is vetnek keresztet, bólintanak azért
a toronynak. A fogadó tönkrement. Híre-
hamva sincs a burgereknek. Szatyrot lóbáló
fiú nyomát követik az utcán. A boltban
zsemlét válogatnak, éhesen túrnak a zöldség-
hegyekbe. A kocsmá előtt rekedt hangú férfi
számoltatja el a pénzzel eleven fiát.
Húsvét múltán, pünkösdre várva hangzik fel
a köszöntés odabentről. A férfi az elnyúlt arcú
turistákra néz, s csak annyit szól, mindörökké.

A test és tagjai

Három nap Levelden

A templom nem építészeti
kiáltvány. A városka lakói
látogatják és tartják rendben.
A kolostor romjai fölött tágra
nyílt szemekkel vigyáznak
istenük sírba tételére.

A sírbolt már üres. Mégsem
hiányzik semmi az üregből,
lakatlanságával többet elárul
minden szentbeszédnél.

A sír őrzői hazatérnek.
Szétszóródva kuporognak
kályhatüzeiknél, míg a
dermedtségből fölengednek
tagjaik, és harmadnapra
ismét egyesülnek.

Magántanulók

Kislődtől Úrkútig, a régi ösvényen

Régi tanösvényen folytatjuk utunk.
Melegsünk az éledező napban.
Feleségem bóklászó szarvast fedez fel
a fák közt, magam növényhatározással
molyolok. A Geraniumok általam nem
ismert egyedeit vizsgálom, tömeges
előfordulással. A földúton a törmelék
s a kavicsok közt fossziliákra bukkanok
az eocénből. Ki ismerhetné ki magát
e földfordulásban? A feldöntött, napszitta
tablókról alig tudunk ezt-azt kibetűzni.
Jegyzetfüzetem sincs kedvem kinyitni,
csak odébb, a fennsíkon, hol a napsugarakat
a pimpó sárga virágai verik vissza, hírét
adva valamiféle tavasznak.
Az egymást karoló tölgyhöz s bükkhöz
érve magunk is ölelésre vágyunk.
Merengünk a tátongó szurdokvölgy felett.
A célhoz közeledve soroljuk, mi mindent láttunk.
Mondanám, hogy tanultunk, de az ösvényt
megfosztották a tanítás jogától. Jelzéseit hiába
keressük, csupán rejtett szándékait követjük
a téli álmukból ébredező fák közt.

Külszíni zarándokút

*Csárda-hegy,
Úrkút*

A jobb térdem feladta mára.
A felhagyott bánya korlátjára
dőlve tekintek a mélybe, az
üledéktől megszabadított sziklákra.
Felidézek egy fényképet: a régi
fejtés legmélyebb gödrében
fürdőzők pózolnak a felgyűlt
karszt-pocsolyában. Füst tör be a
szakadékba a házak irányából.
Fojtott lánggal nedves gyom-
kazlakat éget valaki, aki az
imént ért haza a városból.
Borjúnyi kvasz tessékel odébb

a kerítéstől, a templomig van még
egy utunk. Bicegek feleségem
nyomában. A templomban a pap
magában misézik. Tekintetéből
nem olvasunk ki semmit, ahogy
egy pillanatra találkozik a miénkkel,
a sekrestyéből kifelé hátrálva.
Tétován nézelődünk a kertben.
A háborús obeliszken ismerős
nevekre vadászunk. Az emlékmű
ormán édesanya görnyed. Fejkendője
csücske meglibben a szélben, mint
megannyi élő rokonáé, kik szüntelen
mondják keserű zsoltáraikat.

Ostrom

*Szőkrényes-kő árok,
Mester-Hajag*

Éjjel nem aludtunk semmit.
És az erdő sem szelíd most,
hogy fái közé menekültünk.
Nem ült el a lárma.
Jön utánunk a patakmederbe,
a víz alá merül, olajos hártját
von színére, melyben arcunk
tükörképe ólmos és fakó.
Nem való nekünk ez a táj ma.
Csalánlevelek csapkodnak az
úton, és szederindák ütnek, ahol
érnek. Csak a hegyről ereszkedő
árok kövei közt nyugszunk meg
néhány pillanatra. Egymáshoz
kocogtatjuk az ősmaradványok
lakta kődarabokat. Fentről
hatalmas sziklatömb figyel,
lehetne vár vagy ősi oltár,
de ha utánajárunk, kiderül,
tengeri liliomok megkövült
testéből tornyosul fölénk.
Kővé dermedt lények kopognak
lépteink alatt a szurdokban.
Testünkbe harap az enyészet,
bőrünk szúrva-vágva, de inkább
amiatt háborgunk, ami a nyirkos
homályban rejtőzik.